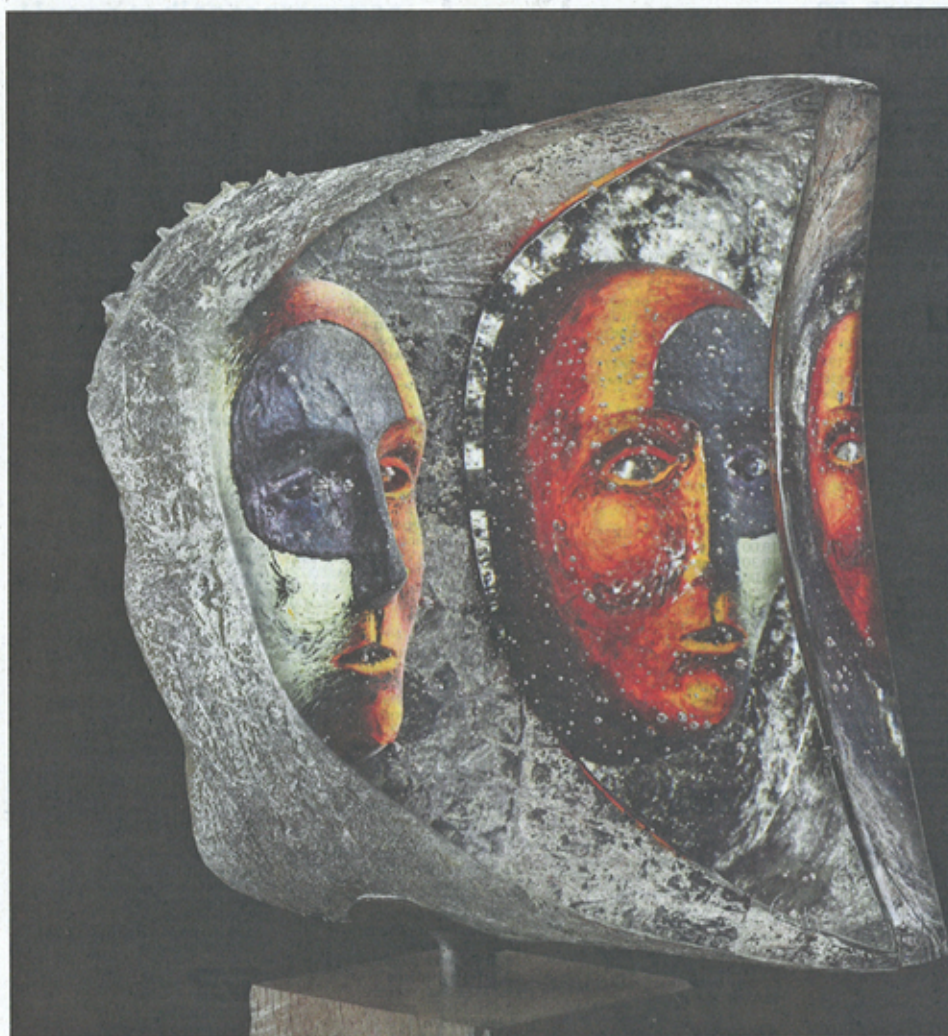

1300 grader. »Tilfældet er min medskaber.« Svenske Bertil Vallien indtager Glasmuseet Ebeltoft med sine kraftfulde, sandstøbte glasskulpturer.

Glas æder lys

AF NIELS HOUKJÆR

Den svenske glaskunstner Bertil Vallien gæster denne vinter Glasmuseet Ebeltoft med et halvt hundrede af de hovedværker, han var repræsenteret med sidste år på Arkitekturbienalen i Venedig.

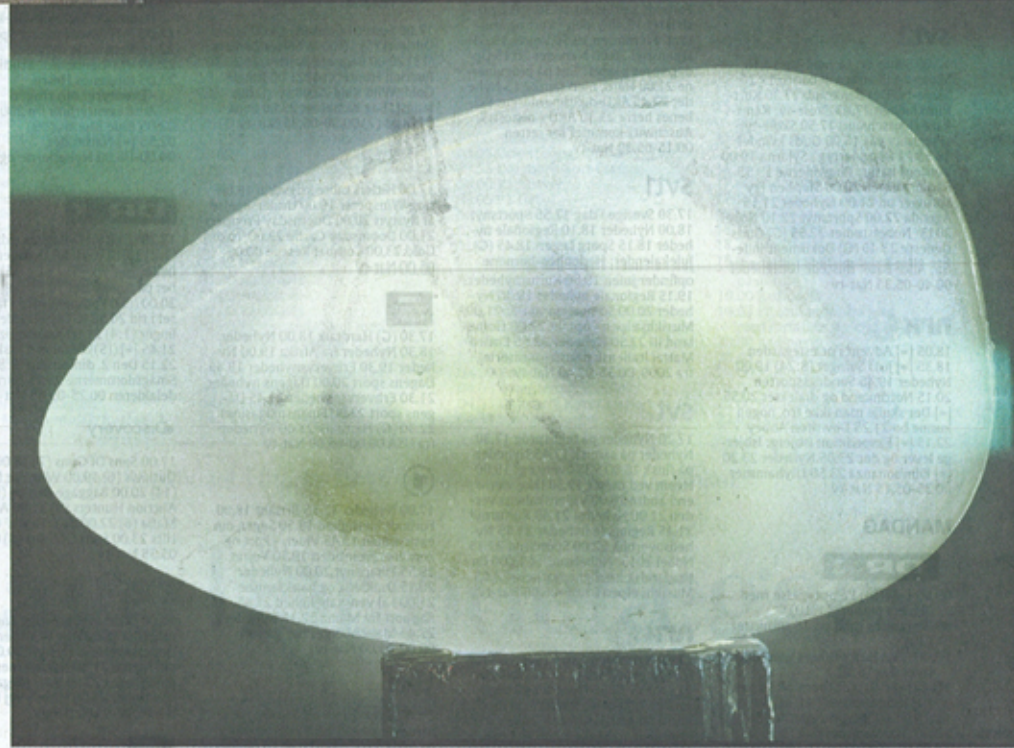
I Venedig fyldte hans retrospektive særudstilling *Nine Rooms* på Palazzo Cavalli Franchetti et helt palads. Det er mere, end museet i Ebeltoft kan tilbyde i den gamle toldbygning og den utilstrækkelige tilbygningsfløj ud mod Ebeltoft Vig. Men undervejs imellem udstillingerne sælger Vallien også af sine værker til alverdens museer. Han er særligt rigt repræsenteret på museerne i USA med The Metropolitan Museum of Art i New York i spidsen, men også i Sankt Petersborg, i London og i Paris. Også private samlere følger opmærksomt den nu 75-årige stadig eksperimenterende kunstner.

»Man skal jo leve,« som Bertil Vallien siger, mens han diskret forsyner sig med en pris svensk snus under gennemvandringer af udstillingen.

Levebrødet for Bertil Vallien blev bemærkelsesværdigt for en studioglasskulptur ikke blot de unika, han nu rejser verden rundt med, men også fast ansættelse i glasindustrien. Samtidig med, at han ved begyndelsen af 1960'erne, da alverdens studioglasskulpturere lagde afstand til det industrielt fremstillede glas og besang friheden for den enkelte håndværk fremstillet i enkeltmandsovn i egen hytte med fingrene – eller i hvert fald glaspiben – langt nede i den flydende glohede glasmasse, så har Vallien sideløbende arbejdet forordomsfrit og ufortrødent siden 1963 som designer for Åfors, Boda og Orrefors. En lang række klassiske industriprodukter og brugsglas – en serie som *Château* – bærer således Bertil Valliens signatur: »Jeg har to par øjne. Det ene er vendt mod glasindustrien, det andet mod mine egne værker.«

At domme ud fra værkerne i Ebeltoft har han også et par øjne, der vender indad. Indad mod det ubeviste og med direkte adgang til mytologiske forestillinger om menneskelivet. Ofte levende liv fremstillet i episke forløb – husket, fortolket og fremstillet i det materiale, der blev glasmagerens skabne.

»For mig er glasværkstedet centrum for alt. Det er som at øse indhold ud af en

Øverst og med uret: Janus I, 2009. 21 x 28 x 28 cm. E-Echo, 2010. 12 x 198 x 13 cm. Earth, 2009. 18 x 48,5 x 51 cm. Resting Head, 2009. 28 x 28 x 38 cm. FOTOS: JONAS LINDSTRÖM, GÖRAN ÖRTÉGREN, GÖRAN ÖRTÉGREN, ANDERS QVARNSTRÖM

vulkan og se glødende lava blive til is. At kende det præcise tidspunkt, hvor man kan fange et skifte i lys eller udtryk og fravriste glasset dets hemmelighed, er, hvad det hele handler om,« siger Bertil Vallien.

Han virker stadig opildnet efter et halvt århundrede med eksperimenter i glashytten. Begejstringen begyndte på kunsthøjskolen Konstfack i Stockholm 1955-57, hvorefter Bertil Vallien rejste til Los Angeles og begyndte at arbejde med sin unikke sandstøbningsteknik. Sin første udstilling holdt den unge svensker faktisk dør om dør med Andy Warhol, der i rummet ved siden af Valliens for første gang viste sin serie *The Campbell Soup Works*.

De to ungdomsår i USA' kunstmiljø bød således på et andet miljø og markant andre tilgange til kunsten end de veje, det kommercielt fremstillede, glatte skandinaviske glas på Boda udstak – og som ventede hjemme i Sverige. Her kunne Vallien – som han selv udtrykker det – imidlertid betale for sin frihed som studioglasskulptur med penge optjent som kommerciel formgiver.

Men selv som kommerciel designer for de bedste svenske glasværker fortsatte han sine eksperimenter. Hans egen kortfattede version af teknikken: »Du laver en sandkasse og stikker ansigtet ned i sandet. Herefter hælder du 1300 grader flydende glasmasse i formen, og du har en figur i sandstøbt glas.«

Sandheden er, at Bertil Vallien først meget omhyggeligt tegner sine figurer, laver utallige skitser og fremstiller metalformene, klipper kobberfigurer og samler de effekter, der skal indgå i den færdige glasstøbning. Efter en måneds forberedelser samles han med sine assistenter, ved større støbninger op til en halv snes hjælpere. »Drama og kalas på samme tid,« som Vallien kalder seancen, der kulminerer hen over de fire-fem minutter, hvor arbejdet med det flydende glas er afgørende for udfaldet.

Her spiller også tilfældigheder med, selvom de nøje forberedelser skal begrænse dem.

»Tilfældet er min medskaber,« vedgår mesteren. Ofte ender det i en ydre mat, stofflig form med ru spor af sandstøb-

ningen. Og altid rummer figurene en indre lysende kerne omgivet af en ydre anelsesfuld glasindpakning, som det indre lys reflekterer i sit eget poetiske udtryk. Bertil Vallien er kendt for det karske udsagn: »Glas æder lys.«

En gennemgående og gribende fortælling, som Bertil Vallien fortæller i glas, har fået navnet *Den sovende pige*. I 1875 falder den 13-årige svenske pige Karolina på isen og befinder sig de følgende 33 år i sovende, nærmest bevidstløs tilstand. En gang om dagen indtager hun et glas mælk, som moderen, der passer den sengeliggende kvinde, bringer hende. Da hun vågner af sin årelange bevidstløshed, husker hun blot et stort mørke og en gruppe blå mænd.

I Valliens refleksion over historien ser han mændene som truende volds-mænd, der har berøvet Karolina hendes mødom. Herefter fravælger hun som offer bevidst og af skam livet som kvinde i den fertile alder og begiver sig ind i søvnen. Centralt i udstillingen i Ebeltoft lader Vallien glasset reflektere over hændelsen: Her ligger Karolinas

hvilende, jomfrueligt anende ansigt på et sort cirkulært skiferbord som et æg indhyllet i en skal af sandstøbt glas. Som truende akkompagnement til dette *Resting Head* fra 2009 optræder gruppen *Heads*, mænd støbt i perioden 2003-2012 – flere af dem blå mænd.

Et andet gennemgående motiv hos Vallien er siden 1983 skibet. Skibe lastet med symboler om levet liv. Siden er skibet blevet hans varemærke, og det følger ham nu som et ikon verden over. Og skibene støbes i stadig større dimensioner. Det seneste glasskib var så stort, at det med sit massive skrog af glas måtte køles ned og hærde over hele seks uger. Senere, da skibet skulle udstilles i New York, måtte et kranfirma bakke med figuren i fire timer, mens 5th Avenue var afspærret for trafik. Skibene i Ebeltoft er mindre, men stadig fyldt med symbolik fra livets rejse. På ydersiden er de slebet glatte, så de kan glide gennem vandet ind i fremtiden med erindringsstoffet faststøbt i bådens indre.

Bertil Vallien har for nylig modtaget en bestilling fra en amerikansk forretningsmand på en tre meter lang sarkofag symbolsk udformet som et skib og støbt i glas. Og mens den danske hofkunstner Bjørn Nørgaard arbejder på sin sarkofag til de kongelige gravkapel i Roskilde Domkirke med en overbygning af glas og de kongelige afsjælede legemer begravet nedenunder, så ønsker den rige amerikaner sin aske brændt ind i selve glasskibet. Bertil Vallien overvejer projektet nøje til en ny pris svensk snus. For han ved af egen dyrekøbt erfaring, at et glasskib kan knække midt over.

AT tilfældigheden spiller med i glasarbejdet, og at den mindste fejludligning af farvepulveret kan føre til nye visionære veje,

bekræfter en hændelse i 2007. Her tog en af kunstnerens assistenter eklatant og synligt fejl af vægten. 20 gram kobolt giver dybbelt glas. 2000 gram giver asfalt sort glas. Skal man da stoppe processen efter en måneds intenst forarbejde, når forløsningen er inden for rækkevidde? Bertil Vallien sagde »Go!« til sine hjælpere.

Den graverende fejl banede vejen for en lang serie dødsmærkede skulpturer i dystert, sort glas, der også er repræsenteret på udstillingen. Og i monumentalt okkergult knytter et zonekort i glas sig til den dystre samtid. Inspirationen er et fotografi fra et bombet areal i Irak, som Vallien har omsat til et mentalt kort over en udbombet destination i verden – og i sindet. Landskabet er stivnet, forvandlet til is – eller glas. Motivet *Area II Map II* er blandt udstillingens stærkeste og mest vellykkede.

Som afslutning på rundvisningen i Ebeltoft gør vi holdt ved de lysmættede, enkle glasstave. I sit næste liv vil glaskunstneren nemlig være minimalist. Efter 50 års stadig søgen og eksperimenteren tæt op ad glassets egne fysiske grænser kastede han sig op til en udstilling på Heller Gallery i New York i 2004 for første gang over glasskibet. Staven, der siden er vendt tilbage som koncentreret motiv, rummer med sit tilbageholdte indre lys ikke blot et meditativt uforløst potentiale, men også en truende destruktiv og muligvis indtrængende og ødelæggende kraft. Bertil Vallien har skabt den sublime glasstav. Beskueren bestemmer selv konteksten.

Bertil Vallien. Glasmuseet Ebeltoft, Strandvejen 8, Ebeltoft frem til 16. marts 2014. Katalog fra 13th international Architecture Exhibition La Biennale di Venezia: Bertil Vallien 9 Rooms. 176 sider.